

KÁNTOR LAJOS

Fekete-fehérben a világ

Az emberek – sokszor még reménytelen körülmények között is – színes álmokat szönek, de éber állapotban ugyancsak színesben szeretik látni a világot. Ebben a mai téves korban, a kezdeti fekete-fehér képsorok után, szintén a szín hatalma erősödik. Megvallom, a fekete-fehértől nekem is először a gyerekek kiszámolója, a fekete-fehér-igen-nem jut az eszembe, a kiszámolósdit pedig felnőttként éppenséggel nem kedvelem.

Van azonban egy olyan fekete-fehér, amelyet nem lehet, nem szabad leváltani. Mindenekelőtt a grafikára gondolok. Innen, Erdélyből nézve ez aligha nem evidencia. Nagy Imre például, a havasi székely világ szín pompás festője – meggyőződésem szerint – grafikában, mégpedig fekete-fehér rajzban, metszetben volt igazán nagy és színes (egyéniség). Gy. Szabó Béla fametsző öröksége több földrészen ismert. Kusztoz Endre színnel alkotott magának egy döbbenetes világot, villám sújtotta fákból, tört ágakból, bozótból (amely madártojást rejteget). Deák Ferenc fekete vonalainak finomsága embert, állatot, történelmet ölel körül. Lehet-e azt állítani, hogy ebből a gazdagságból hiányzik a kolorit?

Az ötvenedik évén túl járó képzőművész, a Kolozsvárt élő, a *Korunk* szerkesztőségében műszaki szerkesztőként dolgozó Heim András, aki (a pécsi *Jelenkornál* megjelent, Lászlóffy Aladár verseit kísérő rajzai után) most készülő kötetével teszi le névjegyét, valamikor Miklóssy Gábor tanítványaként festőnek készült, hogy aztán fokozatosan (vagy egyszerre?) „elszíntelenedjék”. Úgy három évtizeddel ezelőtt, amikor Kancsura István még a *Korunk* főtéri helyiségében megpróbálta beajánlani nekem (pár apró reprodukciót közöltünk is tőle, Heim ebben a szürke, pontosabban fekete világban keresgélte már. Ha egyetlen igével kellene jellemezni ezt a szakaszt, a *győzköd* tódul elő az emlékezetből. Erre következett néhány évvel később az *épít* – Kassák Lajos ún. képarchitektúráiból, a konstruktivizmusból ihletődve. Vele szinte kart karba öltve járt a *káprázat*, aminek Vasarely (Vásárhelyi Győző) és az op-art (fekete-fehérben) volt a forrása. Ezt az utat tulajdonképpen azóta sem hagyta el, de közben – vagy már előtte – fölfedezett valamit: Kós Károly Erdélyhez és különösen is Kalotaszeghez kapcsolódó konok kitartását. Heim Andrásnál a *kitart* nem jelenti a népművészeti, népi-építészeti elemek használatát, jelenti viszont a hűséget a szülőföldhöz, a mesterekhez, a választott úthoz. Talán még egy forrást említeni kell ebben a sorban: a zenét, a zenei ritmusokat. Van értő

szakember (László Ferenc), aki Bach muzsikáját beleérzi, beelátja Heim egyes grafikai lapjaiba – ebben én sajnos nem tudok érdemben állást foglalni. Azt viszont látni vélem, hogy igenis megszületett egy sajátos klaviatúra, és Heim András most már ezen *billentyűz*.

A legfontosabb ige azonban, amelyhez – az én olvasatomban – eljutott e sokat próbált kolozsvári grafikus: a *meggyőz*. Mint minden valamirevaló művészetnek ugyanis, Heim grafikáinak is van egy (több?) olvasata. Aki nem ismeri, nem hajlandó megtanulni a hozzá vezető ábécét, annak marad a fekete-fehér káprázat. Nekem ennél többet, most már sokkal többet jelent. A fekete-fehér foltok, rácsozatok közé be tudom helyezni akár a virágot, a keresztet, a nagyvárost a maga fényeivel, a magányosságot és a kitörési vágyat, a fölfelé törekvést, a kiemelkedést a szürkeségből. S ha így van valóban, ha valamennyire is igazam van, akkor már elmondható: Heim András beállt a számontartásra érdemes erdélyi magyar grafikusok sorába. Ez pedig rangot jelent.

